

JOINT
SDG
FUND

UJEDINJENE
NACIJE
SRBIJA

IZRADA PROJEKCIJA SIROMAŠTVA NA OSNOVU POTENCIJALNOG UTICAJA SUKOBA U UKRAJINI

NA NAJUGROŽENIJE GRUPE
U SRBIJI, S POSEBNIM
OSVRTOM NA DECU

REZIME

UNICEF je posvećen unapređenju dijaloga o javnim politikama u Srbiji i pomaganju Vladi Srbije da ostvari svoje razvojne ciljeve i da za potrebe osmišljavanja politika zasnovanih na dokazima koristi odgovarajuće podatke. S tim ciljem na umu, kancelarija UNICEF-a u Srbiji je angažovala UNU-MERIT da izradi projekcije siromaštva koje uzimaju u obzir uticaje pandemije kovida-19 i potencijalni uticaj sukoba u Ukrajini na najugroženije grupe u Srbiji, s posebnim osvrtom na decu. Ovo je kratak rezime izveštaja o rezultatima simulacija.

Ceo izveštaj je dostupan na:

<https://www.unicef.org/serbia/publikacije/izrada-projekcija-siromastva-na-osnovu-potencijalnog-uticaja-sukoba-u-ukrajini>

Pored patnji i humanitarne krize koje je izazvala ruska invazija na Ukrajinu, svetska ekonomija oseća i efekte sporijeg rasta i porasta inflacije. Zemlje Zapadnog Balkana nalaze se među ekonomijama koje su najizloženije posledicama sukoba. Imajući u vidu povećanje potrošačkih cena i zabrinutost u pogledu dostupnosti električne energije i gasa tokom zime 2022/23. godine, Svetska banka je revidirala svoju prognozu za ekonomiju Republike Srbije. Posle znatnog ekonomskog oporavka u 2021. godini, s realnim rastom BDP-a od 7,5%, **posledice invazije na Ukrajinu će najverovatnije usporiti rast BDP-a Srbije.** Kada je počeo rat, Svetska banka je revidirala svoje projekcije rasta BDP-a sa 4,4%, što se očekivalo pre sukoba, na 3,2% u 2022. godini (World Bank, 2022c).

Sporiji ekonomski rast vrši pritisak na prihode i potrošnju domaćinstava, što može bitno uticati na siromašne porodice s decom, migrante i druge ugrožene grupe i potencijalno pogoršati situaciju koja je već daleko od idealne. **U Srbiji je 2020. godine 6,9% stanovništva živelo ispod praga apsolutnog siromaštva, koji iznosi 12.495 dinara mesečno** (UNICEF, 2022). Takođe, Srbija se nalazi među deset zemalja u Evropi s najnižim nivoom jednakosti u pogledu prihoda. Džini koeficijent za prihode iznosio je 2021. godine 33,3, s obzirom na to da je najbogatijih 20% stanovništva imalo šest puta veće prihode od najsiromašnijih 20% (Zavod za statistiku Republike Srbije, 2022). Pored toga, **u Srbiji su šanse da će deca živeti u siromaštvu veće nego u bilo kojoj drugoj starosnoj grupi.** U apsolutnom siromaštvu je 2020. godine živelo 10,6% dece uzrasta od 0 do 13 godina (Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, 2021).

U tom kontekstu je kancelarija UNICEF-a u Srbiji angažovala UNU-MERIT da izradi projekcije siromaštva koje uzimaju u obzir uticaje pandemije kovida-19 i mogući uticaj sukoba u Ukrajini na najugroženije grupe u Srbiji, s posebnim osvrtom na decu. Da bi se obavio ovaj zadatak, tokom 2019. i 2021. godine primenjene su dve različite analitičke strategije: (1) analiza efekata pandemije kovida-19 na odabrane indikatore životnog standarda poredeći situaciju iz 2019. i 2021. godini; (2) procena predviđenog uticaja krize u Ukrajini na odabrane indikatore životnog standarda na kratak rok (tj. za 2022. godinu) i na srednji rok (tj. za 2023. i 2024. godinu).

Obe analitičke strategije počivaju na mikrosimulaciji zasnovanoj na skupovima podataka iz Anketе o potrošnji domaćinstva od 2019. do 2021. godine. Da bi se procenili efekti pandemije kovida-19, mikrosimulacija je omogućila poređenje stvarnih podataka za 2021. godinu sa simulacijom ekonomskog stanja Srbije da se pandemija kovida-19 nikada nije dogodila. Makroekonomske prognoze koje je Međunarodni monetarni fond objavio krajem 2019. godine, pre pandemije, korišćene su za izradu našeg kontrafaktičkog scenarija koji podrazumeva da se pandemija kovida-19 nikada nije dogodila. Što se tiče simulacije u vezi s Ukrajinom, kratkoročni efekti (2022) zasnovani su na tri različita ekonomska scenarija proistekla iz procena glavnih makroekonomskih indikatora Srbije koje je Svetska banka objavila u oktobru 2022. godine. Potom se simulacija ekstrapolira na 2023. i 2024. na osnovu makroekonomskih projekcija. I na kraju, primenili smo različite ekonometrijske alate da bismo procenili kako su se obrasci potrošnje domaćinstva potencijalno promenili kao odgovor na kovarijantne udare koji su usledili nakon invazije na Ukrajinu.

Efekti pandemije kovida-19

Procenjena stopa apsolutnog siromaštva za scenario bez pandemije kovida-19 iznosi 8,5% u 2021. godini kod opšte populacije, što predstavlja smanjenje u odnosu na stopu od 8,8% u 2019. godini. S druge strane, simulirani scenario koji uzima u obzir efekte pandemije kovida-19, ali bez finansijskih mera Vlade Srbije tokom pandemije, dolazi do procenjene stope siromaštva od 9,6%. Međutim, kada uključimo *ad hoc* transfere povodom pandemije kovida-19, nivo siromaštva pada na 8,9%. **Stoga možemo zaključiti da bi kovid-19 negativno uticao na stope siromaštva u Srbiji da nije bilo *ad hoc* novčanih transfera u cilju ublažavanje njegovih efekata.**

	Pre pandemije (2019)		Bez pandemije (2021)		Pandemija bez ad hoc transfera (2021)		Pandemija sa ad hoc transferima (2021)	
	Celokupno stanovništvo	Deca	Celokupno stanovništvo	Deca	Celokupno stanovništvo	Deca	Celokupno stanovništvo	Deca
Stopa siromaštva	8,8%	11,6%	8,5%	12,6%	9,6%	13,7%	8,9%	10,6%
Džini indeks	28,7	29	29,7	29	29,6	29	30,3	30,5

Efekti rata u Ukrajini

Apsolutna stopa siromaštva u Srbiji iznosila je 2021. godine 8,9%, a oko 607.572 ljudi živelo je u siromaštvu. **Procenjuje se da je stopa apsolutnog siromaštva u zemlji povećana u 2022. za 0,3 do 2,5 procentnih poena, u zavisnosti od scenarija, što je za rezultat imalo stope siromaštva od 10,4% za srednji scenario, 9,2% za umereni scenario i 11,4% za najgori scenario.** Ovi rezultati pokazuju da se očekuje da rast prosečnog dohotka domaćinstava bude niži od stope inflacije, što dovodi do smanjenja kupovne moći domaćinstava.

U Srbiji su domaćinstva s decom među najugroženijima. Apsolutno siromaštvo dece bilo je 2021. godine za 1,75% više od ukupnog apsolutnog siromaštva. Prema simulaciji, **očekuje se da će 2022. godine siromaštvo dece porasti brže od ukupnog siromaštva. Čak i po najumerenijem scenariju, očekuje se da će se siromaštvo dece povećati na 13,8%, što predstavlja dodatnih 27.987 dece koja žive ispod praga apsolutnog siromaštva.**

	2021.	Umereni scenario	Srednji scenario	Najgori scenario
Ukupna stopa apsolutnog siromaštva	8,9%	9,2%	10,4%	11,4%
Ukupan broj ljudi u apsolutnom siromaštvu	607.572	627.391	711.453	780.480
Stopa apsolutnog siromaštva dece	10,6%	13,8%	15,6%	16,5%
Broj dece u apsolutnom siromaštvu	94.532	122.518	138.155	146.862

Pored toga, procene uticaja krize na troškove **života** pokazuju da, u sva tri scenarija, troškovi **života** rastu brže od prihoda. U skladu s tim, domaćinstva **će možda** početi da primenjuju negativne strategije prevladavanja problema koje mogu najnepovoljnije uticati na najugroženije, pa i na decu. **Analiza elastičnosti cena sprovedena u sklopu analize troškova života pokazuje da se potrošnja hrane može smanjiti do 0,39% na svakih 1% povećanje cena hrane.**

Konačno, koristeći podatke istraživanja MICS, proširili smo svoju analizu siromaštva i mikrosimulaciju na stanovništvo u romskim naseljima Srbije. Rezultati ukazuju na tešku situaciju u kojoj se nalazi romska zajednica u Srbiji. **S apsolutnim siromaštvom se 2019. godine suočavalo 73,6% stanovništva u romskim naseljima, dok je 2021. godine došlo do neznatnog povećanja na 74%. Na osnovu naših simuliranih scenarija, stope apsolutnog siromaštva bi porasle za 1,2 do 3,6 procentnih poena.** Iako, prema podacima iz istraživanja MICS za 2019. godinu, preko 60% populacije u romskim naseljima već prima novčanu socijalnu pomoć, taj transfer nije dovoljan da bi se sprečilo da ljudi zapadnu u apsolutno siromaštvo.

Prema tome, rezultati ove studije ukazuju na to da je invazija na Ukrajinu omela oporavak Srbije od uticaja pandemije kovida-19. Povećanje cena hrane i energije prouzrokovano ratom direktno je uticalo na najugroženije stanovništvo Srbije. Stoga se **apeluje na Vladu da razmotri mogućnost horizontalnog proširenja postojećih programa socijalne zaštite kako bi se ublažili kratkoročni efekti krize u Ukrajini na najugroženiju populaciju u Srbiji.** U kriznim situacijama, poboljšanje ciljanja ugroženih grupa ili dodavanje ciljanja usmerenog na određene kategorije stanovništva bez provere imovinskog stanja — npr. ograničavanjem jednokratnih transfera na porodice s decom — moglo bi se smatrati ekonomičnim pristupom.